

Ten derden male

Jos Geysels
en Erik Vlamincx

**TEN
DERDEN
MALE** Omdat
ARMOEDE

onwenselijk en onmenselijk is

pamflet



Het zijn die tanden.

Het zijn die tanden waarvan ik buikpijn krijg.

Ze staan schots en scheef, ze duwen elkaar uit de rij.

Het is een familieziekte, die tanden.

Zelf mis ik er vooraan twee: getrokken toen ik twaalf was.

Anders had mijn gebit nog schever gestaan dan het nu staat.

Toen bij Laïs – dat is mijn oudste – de grotemensentanden doorkwamen, toen wist ik het direct: scheve tanden.

Meer dan drieduizend euro heeft die grap gekost.

Eerst foto's en gedoe, dan de beugel zelf, en dan acti-vators en forsus veren...

De ziekenkas betaalt nog niet de helft van de kosten.

Dan gaf de wasmachine de geest en moest ik een lood-gieter laten komen omdat de huisbaas volhoudt dat kapotte kranen huurderskosten zijn.

... Internetabonnement opgezegd, de familiale verze-keringspolis opgezegd, extra overuren gedaan, een lening bij Cofidis aangevraagd en een afbetalingsplan bij Electrabel, zelf niet meer naar de dokter gaan, de voedselbank platlopen, gekregen kleren op de rom-melmarkt verkopen...

De tweede krijgt nu ook grotemensentanden en natuur-lijk staan die ook weer scheef.

Tegelijkertijd heeft Laïs voor haar school internet nodig. Dat afgesloten internet zal ik dus terug moeten laten aansluiten.

Een computer heeft ze gelukkig kunnen krijgen van een grootouderclub die laptops inzamelt voor kinderen van 'ouders die het moeilijk hebben'.

Maar ze is ongelukkig met die computer, want ze wordt ermee uitgelachen.

Een 'Tina Turner', zo noemen haar vriendinnen die laptop van haar.

Toch zal ze met haar blokjestanden moeten blokken op die Tina Turner.

Ik zou niet weten hoe ik het anders moest oplossen.

Ten derden male, omdat het moet

Er staat een muur tussen wie het goed heeft en wie in armoede leeft of nauwelijks de eindjes aan elkaar kan knopen. Tijdens de coronacrisis toonde het tv-journaal mensen die zich afvroegen hoe ze, al dan niet met een cateraar, toch een tuinfeest konden organiseren. De wanhoop van een koppel dat met drie kleine kinderen, geïsoleerd op een piepklein appartementje, letterlijk probeerde te overleven kreeg in datzelfde journaal beduidend minder zendtijd toegemeten.

Er is een harde scheiding tussen verschillende leefwerelden en daarmee verbonden levensstijlen. Er gaapt een diepe kloof tussen wie vermogend is en wie minder centen heeft, tussen Audi- en Dacia-rijders, tussen dragers van merkkledij en gele hesjes, tussen bewoners van kansrijke buurten en achtergestelde wijken. Het is geen scheiding van gelijken maar een muur tussen geslaagde overlevers en verliezers. Tussen diegenen met een uitgebreid netwerk en een sterk sociaal kapitaal en de anderen die in een web van isolement blijven steken.

Een illustratie van die scheiding was recent te lezen in het voor superrijken bedoelde magazine HTSI van de Financial Times over de voordelen van reizen met een privéjet. Een van die voordelen: je komt minder vaak binnen twee meter afstand van de 'rest van de mensheid'.

Tot einde mei 2022 heette HTSI trouwens voluit How To Spend It maar men vond dat de titel niet langer 'de prioriteiten van de veranderde wereld' weerspiegelde. Het werd dus HTSI. Zouden de bedenkers van die titel bewust voor een anagram van 'shit' hebben gekozen?

Hoog- en lager opgeleiden huwen almaar minder met elkaar. Mensen die een goede opleiding genoten, leven op aangenamere plekken. Zij bezoeken meer festivals en evenementen en komen meer aan het woord, in het politieke bedrijf zowel als in het verenigingsleven. Iedereen heeft een stem bij de verkiezingen, maar sommigen beschikken in het maatschappelijk debat over meer stemvolume dan anderen. De enen kunnen uitgebreid lobbyen, de anderen slechts zuchten. Wie de mogelijkheid heeft, zondert zich af in eigen netwerken, clubs en huizen, liefst omheind door heggen, leilindes en camera's. Wie niet in die betere buurt woont, wordt al snel argwanend bekeken. De enen kiezen er doelbewust voor om zich af te zonderen, de anderen worden afgesloten. Soms van energie, dikwijls van contact. Er zijn winnaars en verliezers. Er is het beloofde land en er is het verdronken land.

'De snelheid waarmee de kloof tussen wie mee is en wie afhaakt vandaag uitgediept wordt, is ongezien', getuigt Hans Bonte, burgemeester van Vilvoorde. 'Als burgemeester is dat soms bijna schizofreen. Het ene moment zit je te vergaderen met topindustriëlen en voer je ellenlange discussies over de elektrificatie van het verkeer en waar we de laadpalen zullen zetten. Dat is een totaal andere wereld als die waar de helft van je stad in leeft.'

Wetenschappers spreken van een sluipende sociale ontbinding. Een samenleving heeft sociale cohesie nodig. Zonder ontmoetingen op gedeelde plekken en ruimten, zonder gedeelde ervaringen verliezen tolerantie, inlevingsvermogen en solidariteit aan kracht. Zo krijgen vooroordelen en onverdraagzaamheid alle kansen en kan gevreesd worden dat dit leidt tot het failliet van de democratie.

Daarom vinden wij dat we – na *De Schande en de Keerzijde* (2014) en na *Uit woede en onbegrip* (2019) – **Ten derden male** een pamflet moeten schrijven om het onmenselijke onrecht van armoede aan de kaak te stellen. Het is nodig om op dezelfde nagel te blijven kloppen.

Jos Geysels, Erik Vlamincx, zomer 2022

Aan de ene kant

- Tijdens de coronapandemie steeg het gemiddelde vermogen van de miljardairs wereldwijd met 42%.
- De afgelopen twee jaar kwam er wereldwijd elke dertig uur een nieuwe miljardair bij.
- Het vermogen van de Belgen groeide in 2021 met 62,4 miljard euro. Het belangrijkste deel, om en bij de 45 miljard, is afkomstig van winsten op beleggingsfondsen en aandelen.
- Het gemiddelde vermogen van de Belg ligt nu op 351.330 dollar. Goed voor de zevende plaats op de wereldranglijst.

Aan de andere kant

- Wereldwijd vervalt in 2022 elke 33 uur een miljoen mensen in extreme armoede.
- De armste veertig procent van de wereldbevolking verloor door de coronacrisis 6,7% van haar inkomen.
- In België liepen 2.199.000 mensen in 2021 een risico op armoede of sociale uitsluiting. In Vlaanderen zit ongeveer negen procent van de mensen onder de armoedegrens.
- De kinderarmoede in Vlaanderen is de laatste tien jaar – ondanks een kleine daling in 2021 – bijna verdubbeld tot dertien procent.
- Het leefloon zowel als de meeste sociale uitkeringen zitten onder de armoedegrens.
- 35.000 Belgische gezinnen hebben een budgetmeter voor elektriciteit, 24.000 hebben er een voor gas (gegevens 2020).
- Het aantal mensen in België dat een leefloon krijgt is op tien jaar tijd met veertig procent gestegen, tot circa honderdvijftigduizend.

- Het aantal mensen dat in België naar de voedselbanken gaat, is gestegen tot meer dan honderdvijfenzeventigduizend.
- Het aantal mensen dat in Vlaanderen op de wachtlijst voor een sociale woning staat, is gestegen tot meer dan honderdtachtigduizend.

Wat is armoede?

De Verenigde Naties omschrijven armoede als een combinatie van beperkingen van inkomen en ontwikkeling, gecombineerd met sociale uitsluiting.

In Vlaanderen gebruiken we meestal de definitie van Prof. Em. Jan Vranken (UA): 'Armoede is een netwerk van sociale uitsluitingen dat zich uitstrekt over meerdere gebieden van het individuele en collectieve bestaan. Het scheidt de armen van de algemeen aanvaarde leefpatronen van de samenleving. Deze kloof kunnen ze niet op eigen kracht overbruggen.'

In Europa is er overeenstemming om de volgende indicatoren te gebruiken om armoede te meten:

- armoederisico op basis van inkomen (inkomensarmoede)
- ernstige materiële en sociale deprivatie (niet in de mogelijkheid verkeren om essentiële diensten of goederen, zoals verwarming of gezonde voeding, te verwerven)
- personen die in gezinnen met een zeer lage werkintensiteit leven

Mensen die met ten minste één van deze drie risico's zijn geconfronteerd, worden geacht een risico te lopen op armoede of sociale uitsluiting.

Ook voor het meten van inkomensarmoede bestaat een algemeen aanvaarde formule. Wie over minder dan zestig procent van het mediaan (het middelste) inkomen beschikt, zit onder de armoedegrens. In 2021 was deze armoedegrens in België 1.287 euro netto per maand voor een alleenstaande en 2.703 euro netto per maand voor een huishouden bestaande uit twee volwassenen en twee kinderen (jonger dan 14 jaar).

Over wie hebben we het?

Het armoederisico is de laatste jaren toegenomen bij personen op actieve leeftijd (18-64 jaar) net als bij laaggeschoolden, huurders, alleenstaande ouders, alleenstaanden jonger dan 65 jaar, gezinnen met kinderlast en inactieven. Groepen met een bijzonder hoog armoederisico zijn werklozen, eenoudergezinnen, huurders, laagopgeleiden en personen die buiten België geboren zijn.

Bovenop de 14,1% Belgen die in armoede leven, bevindt bijna 18% van de bevolking zich juist boven de armoedegrens. Deze 'lage middenklasse' leeft met een inkomen tussen zestig en tachtig procent van het mediaaninkomen. Twee miljoen mensen zitten in die situatie. Ze hebben meestal geen eigen huis, gaan niet op citytrip en staan niet met een salariswagen in de file. Ze kijken angstvallig naar hun lege bankrekening wanneer het einde van de maand nadert

Opvallend is dat veel mensen in armoede of met een armoederisico toch werk hebben. Ongeveer vijf procent van de werknemers en zelfstandigen in ons land behoort tot de groep van de werkende armen. Van de 4,6 miljoen Belgen met een job zijn er naar schatting 230.000 die moeite hebben om rond te komen. Nog eens 411.000 hebben een levensstandaard die niet ver boven de armoedegrens ligt. Twee derde van deze gezinnen